

**СУТНІСТЬ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ
ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА**

У кризових і посткризових умовах господарювання для промислових підприємств важливо не допустити настання або прояв тих негативних процесів в економіці та фінансах, які призводять до банкрутства, важливо утримати досягнуті результати діяльності, зберегти ринкові позиції. Для виконання цих актуальних завдань функціонування суб'єктів господарювання потрібен комплексний всебічний підхід до управління фінансово-економічною і виробничо-господарською діяльністю, який дозволяв би системно розв'язувати проблеми, реалізовувати цілі управління підприємством для забезпечення пріоритетів розвитку, зростання масштабів діяльності, впровадження позитивних змін у процесі функціонування. Такий підхід до управління являє собою систему управління, що сприяє розвитку діяльності, оскільки передбачає врахування впливу, взаємодії, залежності, підпорядкованості, першочерговості виконання різних процесів на підприємстві за сферами діяльності в розрізі важливих управлінських аспектів функціонування. Отже, проблема формування і підтримки системи управління розвитком підприємства набуває особливого значення і скорішого вирішення у нинішніх умовах – умовах невизначеності та нестабільності зовнішнього оточення, а також у ситуації непередбачуваності змін у посткризовому середовищі.

Проблеми управління розвитком підприємств знайшли відображення в наукових публікаціях А. Воронкової, О. Курносової, М. Лепи, Р. Лепи, О. Пушкаря, А. Сидорової, О. Тридіда, Н. Цопи, в яких викладено сутність моделювання процесів управління роз-

витком, розглянуто інноваційний, стратегічний та інші види розвитку, обґрунтовано вплив середовища на результат діяльності [1-4].

Підходи до вивчення систем управління розвитком досліджено в роботах К. Бармути, О. Гнатюка, Г. Мамаєвої, О. Ніколаєвської, В. Прохорової, А. Сундука, І. Фролової, М. Хвесик, О. Шаламової [5-8]. Аналіз праць російських науковців К. Бармути, О. Гнатюка, О. Ніколаєвської, І. Фролової, О. Шаламової, в яких висвітлено питання відносно систем управління розвитком, здійснено автором даної статті у джерелі [5]. У цілому з аналізу цих робіт випливає, що дослідження поняття «система управління розвитком», по-перше, відбувається одночасно з обґрунтуванням стратегічних цілей підприємства, аналізом різних видів потенціалу – інвестиційного, інноваційного, людського, виробничо-ринкового, причому інвестиційний і фінансовий потенціал розглядається як базові елементи стратегічної карти цілей; у контексті підвищення рівня ділової репутації, фінансово-економічної ефективності та вартості підприємства; по-друге, перетинається з поняттям «системи управління промисловим підприємством», а саме: системою управління наступністю, стійкістю, підприємливістю, інноваційністю; по-третє, поєднується з розвитком науки управління, дослідженнями нової управлінської парадигми (зокрема, стратегічного управління).

Також слід виділити розробки Г. Мамаєвої [6] щодо системи управління стійким розвитком підприємств, у яких запропоновано концептуальну модель даної системи, що складається з теоретико-методологічного ба-

зису (виділено мету управління, завдання, об'єкт, функції, фактори, підхід, методи, критерії, принципи і рівні управління – стратегічний, інноваційний, операційний), аналітичного базису (зазначено необхідність проведення аналізу тенденцій розвитку, визначення складових, типу і рівня розвитку) і практичного базису (запропоновано визначати резерви зростання за складовими розвитку, ранжувати чинники впливу, визначати стратегічні траєкторії розвитку, шляхи забезпечення розвитку).

Концептуальні засади системи управління розвитком національної економіки, які також можуть бути прийнятними для застосування і на мікрорівні, пропонують М. Хвесик і А. Сундук [7]. Дослідники розглядають систему управління розвитком як відкриту з такими основними структурними складовими (елементами), як стратегічні пріоритети (стратегічна мета, напрями і завдання), моніторингова система, організаційно-економічна система, механізми регулювання розвитку та ресурсна підтримка управлінських рішень. У роботі підкреслено, що особливістю запропонованої системи є двосторонній рух інформації між суб'єктами управління та зовнішнім середовищем, що сприятиме впровадженню більш адекватних управлінських дій.

Заслуговує на увагу запропонована В. Прохоровою [8] інтегрована система управління економічним розвитком підприємств, яка об'єднує цілі підприємства щодо пошуку нових можливостей, формування моделей розвитку, розробки і реалізації стратегій; діагностичну систему рівня розвитку підприємства; безпосередньо процес управління підприємством.

Однак наукові доробки потребують подальших досліджень у частині більш поглибленого розкриття сутнісних характеристик поняття «система управління розвитком підприємства», особливостей формування цієї системи за сучасних умов господарювання.

Мета статті полягає в подальшому розвитку теоретичних положень щодо змістовного навантаження поняття «система управління розвитком промислового підприємства» в економічних реаліях сьогодення.

На даний час економіка нашої країни перебуває у важкому стані, спричиненому кризою 2008-2009 рр. Аналіз динаміки основних фінансово-економічних показників розвитку засвідчив погіршення становища підприємств промисловості у 2012 р. проти їх відносного зростання у 2010-2011 рр.; погіршення результатів роботи в I півріччі 2013 р. (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка темпів зростання за показниками діяльності підприємств промисловості, %¹

Показники	Базові темпи зростання показників за роками					Базові темпи зростання показників на I півріччя за роками		
	2008	2009	2010	2011	2012	2010	2011	2012
Дебіторська заборгованість на кінець року	100,0	142,5	163,8	198,8	220,4	—*	—	—
Кредиторська заборгованість на кінець року	100,0	137,1	172,8	219,4	252,7	—	—	—
Фінансові результати до оподаткування	100,0	-23,5	154,2	289,8	100,3	100,0	36,9	29,2
Рентабельність операційної діяльності	100,0	36,7	73,5	95,9	67,3	100,0	56,6	58,5

¹ Складено і розраховано за даними джерела [9].

* Дані відсутні.

Із даних табл. 1 видно, що на кінець 2009-2012 рр. відносно рівня 2008 р. постій-

но зростають як дебіторська, так і кредиторська заборгованість (рис. 1). Причому креди-

торська заборгованість підприємств промисловості зростала більш прискореними темпами, починаючи з 2010 р., і на кінець 2012 р. цей вид заборгованості зріс більш ніж у 2,5 раза порівняно з 2008 р. та перевищив обсяг дебіторської заборгованості на кінець 2012 р. у 1,2 раза (на 112,7 млрд грн). Отже, неспроможність підприємств промисловості

обслуговувати борги є свідченням наявності проблем із платоспроможністю, фінансовою стійкістю, а також діловою активністю.

Зростання фінансових результатів до оподаткування у 2010-2011 рр. змінилося їх різким скороченням майже до рівня 2008 р., а порівняно з 2011 р. цей показник зменшився на 65%.

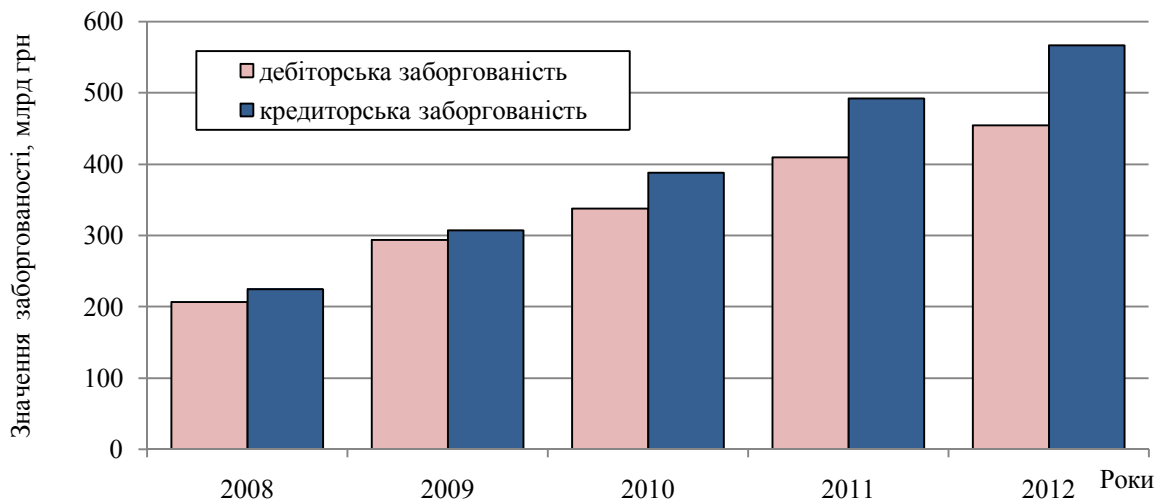

Рис. 1. Динаміка заборгованості підприємств промисловості на кінець року [9]

Негативною є тенденція щодо рентабельності операційної діяльності, оскільки протягом розглянутого періоду підприємствами промисловості не було досягнуто рівня 2008 р. Так, у 2012 р. значення цього фінансового індикатора становило лише 67,3% від рівня, досягнутого в початковому періоді дослідження. Напруженою залишається ситуація в першій половині 2013 р.: величина фінансових результатів до оподаткування зменшилася на 21% порівняно з I півріччям 2012 р., а рівень рентабельності операційної діяльності незначно зріс – на $1\frac{0}{n}$ (до 3,1%), однак відносно 2011 р. склав лише 58,5%.

Таким чином, для поліпшення фінансово-економічного стану підприємств промисловості та подолання негативної тенденції щодо зміни показників потрібно поступово відновлювати і розвивати господарську діяльність, упроваджуючи заходи щодо системного управління розвитком, що приведе до підвищення ефективності діяльності й удосконалення управлінських процесів.

Система управління розвитком промислового підприємства як економічне поняття синтезувало в собі широко вживані терміни: система, управління, система управління, розвиток, окреме вивчення яких дозволить повною мірою розкрити дану комплексну категорію. Послідовність дослідження цього поняття із зазначенням основних теорій, розглянутих для розкриття змісту відповідного понятійного апарату, продемонстровано на рис. 2.

Як довів огляд наукової проблематики останніх років відносно управління діяльністю промислового підприємства, розповсюдженими є такі словосполучення з терміном «система»: система показників (індикаторів, критеріїв); система заходів, факторів; система оцінювання, контролінгу, моніторингу, обліку, бюджетування, стимулювання; система (стійкого, збалансованого, економічного) розвитку, збуту, бізнес-взаємодії, маркетингових комунікацій; система (інноваційного, інвестиційного) управління та ін-

ші. Отже, дані словосполучення описують певну сукупність, процес, послідовність дій, надають характеристику різним явищам, подіям. Не менш усталеним у наукових дослідженнях є такі вирази з терміном «система управління», як система управління: ресурсами, ресурсозбереженням, персоналом; витратами, капіталом, ризиками, потенціа-

лом; підприємством, діяльністю, процесами, розвитком, якістю тощо. Не залишаються поза увагою дослідників питання щодо вивчення системи управління логістичною інфраструктурою, системи управління життєвим циклом підприємств; мотиваційної, адаптивної систем управління.

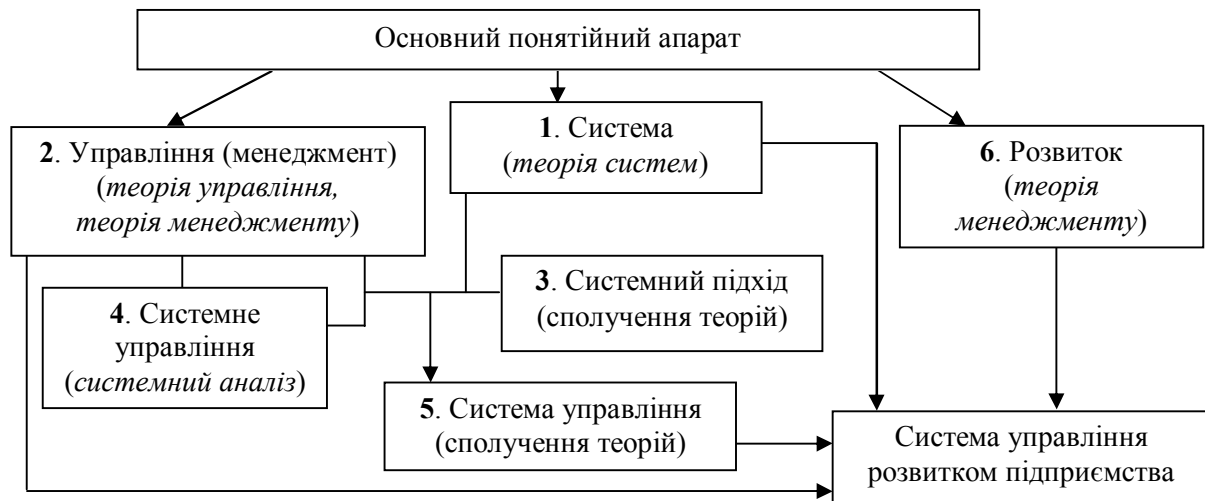

Рис. 2. Зв'язок складових понять і послідовність дослідження терміна «система управління розвитком промислового підприємства»

Згідно з положеннями теорії систем [10, с. 25] в узагальненому вигляді під системою розуміють комплекс (або сукупність, єдність, упорядковану цілісність) елементів (або явищ, об'єктів, взаємозалежних частин), безліч предметів разом із зв'язками (відносинами) між ними. У свою чергу, промислове підприємство являє собою складну, відкриту, динамічну, виробничу, соціотехнічну систему, що саморегулюється і задовольняє потреби споживачів за допомогою вироблених благ в умовах ринкових відносин [11]. Відповідно до загальної теорії систем, у рамках якої виділяють 7 класів фундаментальних систем, серед яких механічні, статистичні, каркасні, адаптивні тощо [12, с. 119], підприємство слід віднести до динамічної детермінованої системи, що постійно здійснює обмінні процеси із зовнішнім середовищем.

Будь-які системи характеризуються такими основними поняттями, як елемент, підсистема, структура, зв'язок, стан, поведінка, рівновага, стійкість, розвиток, мета, протиріччя, навчання [10, с. 25; 13]. На жаль, у

більшості економічних досліджень наявні характеристики системи не розкриваються або відповідно до контексту їх неможливо розкрити у зв'язку з некоректністю застосування терміна чи недоцільністю його вживання взагалі. У даній роботі надано увагу лише тим поняттям, що характеризують «систему» в цілому, та обрано ті з них, що за логікою сприйняття варто застосовувати при вивченні безпосередньо системи управління розвитком підприємства (табл. 2).

Оскільки система управління розвитком підприємства є нематеріальною, утворюється і функціонує завдяки управлінським діям менеджерів підприємства, залежить від компетенції керівництва, то такі характеристики системи, як стан (зокрема, стан руху або спокою), рівновага (збереження стану довгий час), стійкість (повернення до стану рівноваги), навчання (накопичення знань і розвиток навичок у процесі прийняття управлінських рішень), не можуть описувати досліджувану систему, тому їх не було включено до табл. 2.

Розкриття сутності основних характеристик терміна «система»

Характеристика	Опис
Елемент	Є неподільною частиною системи
Зв'язок	Класифікується як сильний, слабкий; зовнішній, внутрішній; прямий, зворотний; причинно-наслідковий
Мета	Визначає кінцевий стан системи
Підсистема	Є частиною системи, що складається з елементів і має свою мету
Структура	Це взаємовідносини між елементами, підсистемами або компонентами
Поведінка	Це перехід системи з одного стану в інший (наприклад, при зміні умов господарювання)
Протириччя	Виникають між цілями підсистем

Термін «управління» у фаховій літературі з теорії управління, менеджменту найчастіше подається у трактуваннях відомих менеджерів-економістів, а саме: П. Друкера, який розглядає управління як діяльність, здатну перетворювати неорганізований натовп на ефективну, цілеспрямовану і продуктивно працюючу групу; А. Файоля, який формулює управління як здатність передбачати, організовувати, розпоряджатися, координувати і контролювати; Ф. Тейлора, у розумінні якого управління пов'язане з точним знанням того, що і як слід зробити кращим і дешевим способом. За визначенням Р. Дафта, управління – це ефективне і раціональне досягнення цілей організації через планування, організацію, керівництво і контроль за організаційними ресурсами [14, с. 30]. Взагалі варто підкреслити, що управління – це діяльність (дія, процес), яка має сприяти поліпшенню показників, результатів, рейтингових оцінок через прийняття і реалізацію управлінських рішень, управлінських заходів, підходів, етапів тощо.

Разом з економічною категорією «управління» широкого розповсюдження набув термін «менеджмент», який розглядається як управління організацією, що господарює в ринкових умовах. Із теорії менеджменту випливає, що відносно промислового підприємства менеджмент включає виконання функцій і здійснення різних процесів, пов'язаних з управлінськими рішеннями та інформацією; керівництво персоналом, досягнення цілей організації через вплив суб'єкта на об'єкт управління. У даному дослідженні управління і менеджмент розглядаються як тотожні поняття.

Існує декілька підходів до управління підприємствами, серед яких розповсюдженими є системний, процесний і ситуаційний [15; 16]. Щодо системного підходу, в основу якого покладено поняття «система», варто зазначити, що він дозволяє дослідити функціонування, розвиток, структуру об'єкта, простежити взаємодії та взаємозв'язки між елементами об'єкта. Даний підхід передбачає проведення комплексних досліджень, інтегральних оцінок щодо управління фінансово-економічною діяльністю з різних сторін; сприяє координації виконання рішень. Системний тип мислення відносно управління діяльністю суб'єкта господарювання дозволяє моделювати розвиток діяльності за певних умов із вибором оптимальних варіантів функціонування.

В економіці та менеджменті на противагу поняттю «системний підхід» термін «системне управління» привертає меншу увагу, хоча об'єднує як управлінський процес, так і системне мислення. У науковій праці з системного аналізу М. Згуровський і Н. Панкратова [17, с. 461] під системним управлінням розуміють процедури обґрунтування взаємозалежних рішень і дій, узгоджених за цілями, завданнями, строками, ресурсами, результатами для забезпечення ефективності, безпеки щодо ризиків невизначеностей зовнішніх впливів. Досліджуючи системне управління ризиками на промисловому підприємстві, І. Шиянов [18, с. 15] визначає ряд організаційних заходів щодо системного управління, серед яких організація центру управління ризиками, удосконалення бізнес-процесів (процесів планування і забезпечення виробництва). Підсумовуючи, необхідно

зазначити, що системне управління фінансово-економічною діяльністю суб'єкта господарювання спрямоване на системне узгодження процесу забезпечення ефективності його функціонування.

Отже, підкресливши основні змістовні характеристики термінів із теорії систем, теорії управління і менеджменту, системного аналізу, слід дослідити економічну категорію «система управління», через яку зазначені теорії безпосередньо поєднуються. Як зазначено вище, виокремлюють досить різні системи управління (ресурсами, потенціалом та ін.), у зв'язку із чим з'являються відповідно нові інтерпретації даного терміна з характеристикою кожного окремого процесу. Однак навіть у загальних визначеннях цього поняття науковці акцентують увагу на різних сутнісних аспектах.

Так, посилаючись на теорію організації, Н. Калюжна під системою управління розуміє організаційні відносини між суб'єктом і об'єктом управління [19]. У подальших дослідженнях науковець розвиває дану тематику [20], зазначаючи, що відповідно до теорії організації, теорії систем, кібернетики та синергетики сучасна система управління підприємством є ієрархічно впорядкованою, динамічною, нерівноважною та нелінійною. Крім того, вказується на пов'язаність елементів системи між собою та із зовнішнім середовищем інформаційними зв'язками, що є безумовно досить актуальним на даний час.

П. Магданов підкреслює, що система управління організацією – це сукупність правил і процедур, а призначенням системи є оцінка стану організації та розробка і реалізація управлінського впливу [21]. Як підсистему організації розглядає дане поняття С. Янг, визначаючи, що компонентами цієї підсистеми є групи людей, які взаємодіють, вирішуючи проблеми організації [22].

Д. Погребняк і О. Запрягаєв пропонують систему управління, що дозволяє адаптувати цілі підприємства до потреб і вимог зовнішнього оточення, налаштовувати бізнес-процеси на досягнення цілей, а також орієнтувати функціональну структуру на досягнення цілей [23]. Таку систему управління автори назвали процесно-орієнтованою, цілісною, яка містить збалансовану систему кри-

теріїв і узгоджену систему цілей.

Розглядаючи систему управління з позиції системного підходу, Л. Зеленцова дотримується думки, що дана система створюється для реалізації функцій управління організацією і є впорядкованою сукупністю елементів, які взаємопов'язані та взаємодіють, причому системоутворюючим фактором виступає конкретний результат діяльності [24]. У дослідженні В. Галушки система управління – це «сукупність усіх елементів, підсистем і комунікацій між ними», а також процесів, що забезпечують функціонування підприємства [25].

У системі менеджменту підприємств, яку пропонує Н. Подольчак, акцентується увага на її ефективності [26], а саме задоволенні мінімального рівня інтересів зацікавлених груп (8 основних груп): акціонерів, керівників, споживачів, суспільства, виконавців, органів державної влади, постачальників. При цьому зазначається, що неврахування інтересів однієї з груп свідчить про неефективність системи менеджменту з позиції саме цієї групи.

Узагальнюючи викладені підходи, можна констатувати, що система управління є певною сукупністю, яка складається з елементів, етапів, складових, підсистем тощо. Так, система управління об'єднує сукупність методів, завдань, принципів, елементів, форм, моделей, інструментів тощо. Наприклад, система управління ефективністю виробництва визначається через синтез складових, якими виступають завдання, методи, засоби та функції [27]; система управління ефективністю діяльності підприємства передбачає реалізацію етапів, серед яких: визначення факторів, побудова системи показників, створення системи мотивації тощо [28]; П. Магданов визначає такі підсистеми (або ключові компоненти системи управління), як підсистема щодо розробки мети, підсистема планування, мотивації, контролю, організаційного розвитку та інформаційно-аналітична підсистема [21].

Таким чином, «система управління підприємством» потребує обґрунтування в кожному конкретному випадку залежно від мети побудови даної системи, її призначення, умов функціонування підприємства та інших

обмежень, які є визначальними для даного поняття.

У даному дослідженні система управління підприємством пов'язується з його розвитком, який найчастіше у спеціальній літературі інтерпретується як стійкий, сталий, інноваційний, системний; також досліджуються такі поняття, як стратегія розвитку, управління розвитком. Розвиток асоціюється із змінами глобальних цілей підприємства [29; 30], стратегічними змінами – змінами системи цілей [30], сукупністю змін, що зміцнюють життєвість системи [31], змінами кількісних і якісних параметрів економічних процесів [8; 32]; процесами руху, позитивними перетвореннями, послідовним переходом між цілями функціонування [30; 33]; сталим функціонуванням [7].

Крім того, у проаналізованих літературних джерелах зазначається, що розвиток сприяє підвищенню ефективності та поліпшенню діяльності, передбачає ефективну реалізацію функцій підприємства, є поштовхом до отримання певних переваг, адаптації до

зовнішнього середовища, протидії негативним впливам. Вивчення розвитку перетинається з оцінкою видів стійкості (виробничо-технологічної, організаційної, структурної та фінансової), діагностикою розвитку однорідних підприємств, аналізом внутрішніх граничних можливостей [29; 34].

Отже, слід визнати, що з позиції управління підприємством поняття «розвиток» містить такі важливі ознаки, як здатність до протидії кризовим явищам, забезпечення позитивних змін у функціонуванні, досягнення ефективності діяльності, впровадження нововведень.

Підсумовуючи результати дослідження складових загального терміна «система управління розвитком промислового підприємства», виникає потреба у визначенні саме тих їх характеристик, проробка яких дозволить сформувати зміст комплексної економічної категорії в контексті реалій сьогодення і гострих потреб у «новій економіці». Узагальнені характеристики складових наведено в табл. 3.

Таблиця 3

Зміст загальних характеристик економічних понять

Основні поняття	Узагальнені характеристики понять
Система	Складовими частинами системи є підсистеми, елементи; складові системи мають зв'язки між собою
Управління	Управління передбачає вплив суб'єкта управління на об'єкт управління; управління спрямоване на досягнення цілей підприємства; управління реалізуються через виконання функцій
Система управління	Сукупність взаємопов'язаних складових, які взаємодіють; сукупність етапів реалізації управлінських рішень
Розвиток	Позитивні зміни, які підвищують ефективність діяльності підприємства; зміни, що нейтралізують можливе настання кризи неплатежів, виробництва, реалізації

Таким чином, з урахуванням поданих у табл. 3 характеристик основних понять під **системою управління розвитком промислового підприємства**, згідно з авторською позицією, слід розуміти систему, що об'єднує процеси розробки і реалізації фінансово-економічних та виробничо-технічних управлінських рішень щодо досягнення цілей розвитку промислового підприємства і регулює взаємозв'язки між складовими частинами даної системи на основі оптимізації

процесів досягнення та забезпечення ефективності функціонування в діючих умовах господарювання.

У наведеному визначенні, на відміну від існуючих, підкреслено необхідність:

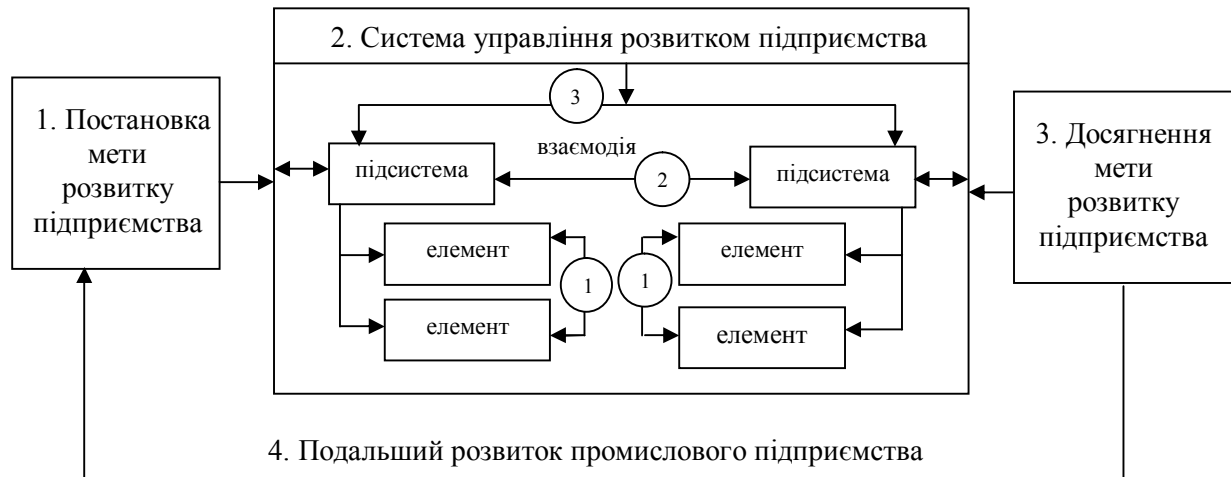
1) виявлення зв'язків між складовими частинами системи, урахування цих зв'язків у процесі розробки і реалізації управлінських рішень;

2) встановлення впливу підсистем управління при їх взаємодії між собою на

ефективність функціонування підприємства;
 3) усунення протиріч між завданнями управління за складовими частинами системи управління (елементами системи) на основі визначення пріоритетів та узгодження

завдань і цілей розвитку суб'єкта господарювання.

Умовно-графічне зображення системи управління розвитком підприємства наведено на рис. 3.

- ① – узгодження цілей і завдань управління елементами підсистем;
- ② – встановлення зв'язку між підсистемами з метою узгодження питань щодо розвитку підприємства;
- ③ – координація управлінських дій щодо забезпечення ефективного функціонування підприємства для досягнення мети розвитку

Рис. 3. Графічне подання сутності поняття «система управління розвитком промислового підприємства»

Отже, в поглибленому процесі розвитку підприємства, що містить щонайменше чотири основних етапи, система управління розвитком посідає провідне місце, оскільки відповідає за досягнення мети розвитку, підтримку досягнутого рівня розвитку та генерування нових цілей у складних, важко передбачуваних умовах функціонування.

У даному дослідженні основою системи управління розвитком промислового підприємства визначено підсистему виробництва і реалізації продукції, яка взаємодіє з такими пов'язаними підсистемами системи управління розвитком, як підсистема фінансового стану, підсистема ресурсного стану та підсистема зовнішнього стану. Складові частини системи управління розвитком промислового підприємства зображено на рис. 4.

Із рис. 4 випливає, що ефективність фінансово-господарської діяльності підприємства залежить від ефективності управління як кожним елементом системи управління розвитком окремо, так і їх сукупністю в цілому. Слід підкреслити, що визначені елементи є керованими, тобто такими, що здатні суттєво позначитися на процесі розвитку підприємства, важелі впливу яких можна встановити на основі наявних залежностей, моделей, алгоритмів.

Запропонована система управління розвитком промислового підприємства всебічно охоплює стан основних процесів: фінансових, виробничих, інвестиційно-інноваційних, процесів забезпечення підприємства ресурсами, а також стан зовнішніх процесів. Дана система:

Рис. 4. Складові частини системи управління розвитком промислового підприємства

дозволяє встановити взаємозв'язки між виділеними процесами;

надає можливість удосконалити управління фінансово-економічною діяльністю підприємства на основі постійного відстеження й урахування залежності між досліджуваними процесами;

сприяє вдосконаленню управління виробничо-технічною діяльністю підприємства на основі узгодження виробничих, технічних і технологічних потреб із фінансово-економічними можливостями, використовуючи системне вирішення питань управління;

забезпечує врахування дії зовнішніх факторів на управління розвитком промислового підприємства, що перешкоджає настанню кризових непередбачуваних змін.

Висновки:

1. Обґрунтовано, що для визначення пріоритетів та узгодження завдань розвитку промислового підприємства виникає потреба у створенні системи управління розвитком підприємства, в якій об'єднуються процеси

розробки і реалізації фінансово-економічних та виробничо-технічних управлінських рішень та, на відміну від існуючих підходів до сутності системи управління, що переважно розкривають зв'язки між суб'єктом і об'єктом управління, регулюються зв'язки між керованими елементами даної системи на основі оптимізаційних заходів.

2. Запропоновано розглядати систему управління розвитком промислового підприємства як сукупність підсистем: внутрішнього стану (підсистеми виробництва і реалізації продукції, фінансового і ресурсного стану, що містять елементи управління) і зовнішнього (економічні, політичні, ринкові, соціальні та екологічні елементи управління). Усі елементи системи є керованими, що дозволяє вирішувати завдання управління ними, дотримуючись вимог щодо досягнення мети розвитку суб'єкта господарювання.

3. Система управління розвитком промислового підприємства містить цілісне уявлення про найважливіші аспекти фінансово-

господарської діяльності. Практичне застосування даної системи на підприємствах керівниками апарату управління (зокрема, дирекцією з виробництва, економіки, фінансів, маркетингу) при прийнятті рішень щодо стратегічної спрямованості діяльності підприємства з подальшого розвитку в найближчій перспективі дозволить запобігти настанню кризових явищ, встояти під натиском негативних тенденцій у зв'язку з урахуванням у поданій системі взаємозв'язків між внутрішніми і зовнішніми факторами впливу.

Надалі необхідно обґрунтувати механізм взаємозв'язку між елементами системи управління розвитком промислового підприємства.

Література

1. Лепа Н.Н. Моделирование процессов управления развитием предприятий: моногр. / НАН Украины. Ин-т экономики промышленности / Н.Н. Лепа, Р.Н. Лепа, А.И. Пушкарь. – Донецк: ООО «Юго-Восток, ЛТД», 2005. – 448 с.
2. Сидорова А.В. Управление развитием предприятий на основе процессных инноваций: моногр. / А.В. Сидорова, О.А. Курносова. – Донецк: ДонНУ, 2012. – 204 с.
3. Тридід О.М. Організаційно-економічний механізм стратегічного розвитку підприємства: моногр. / О.М. Тридід. – Х.: ХДЕУ, 2002. – 364 с.
4. Цопа Н.В. Синтез системы оценки развития промышленного предприятия / Н.В. Цопа // Вісник економічної науки України. – 2010. – № 1. – С. 143-146.
5. Харченко В.А. Ділова активність як складова системи управління розвитком промислового підприємства / В.А. Харченко // Схід. – 2013. – № 4. – С. 87-92.
6. Мамаева А. Концептуальные положения управления устойчивым развитием торгового предприятия / А. Мамаева // Схід. – 2013. – № 3. – С. 34-39.
7. Хвесик М.А. Управление развитием национальной экономики в контексте дії глобальних процесів / М.А. Хвесик, А.М. Сундук // Економіка України. – 2013. – № 3. – С. 4-16.
8. Прохорова В.В. Управление экономическим развитием авиапредприятий: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. екон. наук: 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)» / В.В. Прохорова. – К., 2011. – 36 с.
9. Державний комітет статистики України: офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
10. Теория систем и методы системного анализа в управлении и связи / В.Н. Волкова, В.А. Воронков, А.А. Денисов и др. – М.: Радио и связь, 1983. – 248 с.
11. Харченко В.А. Особенности застосування системного підходу до управління підприємством / В.А. Харченко // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності: зб. наук пр. – Маріуполь: ДВНЗ «ПДТУ», 2012. – Вип. 1, т. 2. – С. 242-246.
12. Артюхов В.В. Общая теория систем: самоорганизация, устойчивость, разнообразие, кризисы / В.В. Артюхов. – М.: Книжный дом «ЛИБРОКОМ», 2009. – 224 с.
13. Харченко В.А. Основні характеристики системи управління підприємством / В.А. Харченко // Тези доповідей наук.-практ. конф. молодих учених та студ. «Наукові дослідження молоді – інновації в науці та практиці» (11-13 черв. 2013 р.). – Маріуполь: ПДТУ, 2013. – С. 184-186.
14. Дафт Р.Л. Менеджмент / Р.Л. Дафт. – СПб.: Питер, 2001. – 832 с.
15. Харченко В.А. Підходи до управління сучасним підприємством / В.А. Харченко // Матеріали VII Міжнар. наук.-практ. конф. «Сучасні проблеми управління виробництвом» (10-11 жовт. 2012 р.) – Донецьк: ДВНЗ «ДонНТУ», 2012. – С. 175-178.
16. Харченко В.А. Системний підхід в управлінні діяльністю підприємств / В.А. Харченко // Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. «Моделі збалансованого розвитку соціально-економічних систем: економіко-правові, соціально-політичні, історичні та філософські аспекти» (Бердянськ, 4-5 груд. 2012 р.). – Донецьк: Донбас, 2012. – С. 97-98.
17. Згуровський М.З. Системний аналіз: проблеми, методологія, застосування /

М.З. Згуровський, Н.Д. Панкратова. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Наук. думка, 2011. – 726 с.

18. Шиянов І.А. Управління ризиками промислових підприємств: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)» / І.А. Шиянов. – Маріуполь, 2009. – 20 с.

19. Калюжна Н.Г. Система управління підприємством як предмет дослідження теорії організації / Н.Г. Калюжна // Економічний вісник Донбасу. – 2011. – №2. – С. 51-54.

20. Калюжна Н.Г. Формування карти дескриптивних ознак системи управління підприємством / Н.Г. Калюжна // Актуальні проблеми економіки. – 2013. – № 6. – С. 8-16.

21. Магданов П.В. Система управління організацією: поняття и определение / П.В. Магданов // Вестник Оренбургского государственного университета. – 2012. – № 8. – С. 56-62.

22. Янг С. Системное управление организацией / С. Янг. – М.: Советское радио, 1972. – 456 с.

23. Погребняк Д.А. Основные аспекты обеспечения целостности системы управления, основанной на процессном подходе / Д.А. Погребняк, Е.В. Запрягаева // Вестник науки Сибири. – 2013. – № 1. – С. 220-229.

24. Зеленцова Л.С. Диалектика системного подхода с позиций управления организацией / Л.С. Зеленцова // Вестник Оренбургского государственного университета. – 2012. – № 1. – С. 100-105.

25. Галушка В. Аналітичне забезпечення в системі управління підприємством / В. Галушка // Схід. – 2011. – № 2. – С. 19-22.

26. Подольчак Н.Ю. Соціально-економічна ефективність систем менеджменту підприємств / Н.Ю. Подольчак // Актуальні проблеми економіки. – 2013. – № 2. – С. 47-56.

27. Мельник Ю.О. Управління ефективністю виробництва на підприємствах з переробки плодоовочевої продукції: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)» / Ю.О. Мельник. – Тернопіль, 2008. – 20 с.

28. Грицик К.В. Управління ефективністю діяльності підприємства на основі формування системи збалансованого розвитку: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)» / К.В. Грицик. – Одеса, 2009. – 20 с.

29. Раєвнева О.В. Управління розвитком підприємства: методологія, механізми, моделі: моногр. / О.В. Раєвнева. – Харків: ІНЖЕК, 2006. – 496 с.

30. Гусєва О.Ю. Розвиток підприємства і стратегічні зміни: сутність, принципи, взаємозв'язок / О.Ю. Гусєва // Сталий розвиток економіки. – 2012. – № 6. – С. 85-75.

31. Коротков Э.М. Концепция менеджмента / Э.М. Коротков. – М.: Дека, 1997. – 304 с.

32. Гросул В.А. Теоретичні підходи щодо визначення сутності стійкого розвитку підприємства / В.А. Гросул, Г.С. Мамаєва // Сталий розвиток економіки. – 2012. – № 7. – С. 104-107.

33. Шегда А.В. Стратегічний аспект управління розвитком суб'єктів господарювання / А.В. Шегда // Теоретичні та прикладні питання економіки. – 2012. – Вип. 27, т. 3. – С. 21-30.

34. Керєфова Л.З.-Г. Модели управления развитием производственно-экономических систем промышленности / Л.З.-Г. Керєфова, Т.А. Налчаджи, Т.Р. Бечелова // Региональная экономика и управление. – 2013. – № 1. – С. 154-161.

Надійшла до редакції 23.10.2013 р.